

УДК 355.58

Дмитренко Олег Миколайович

*кандидат військових наук, завідувач кафедри національної безпеки
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Dmytrenko Oleh

*Candidate of Military Sciences,
Head of the Department of National Security
Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: 0000-0001-8585-1645*

DOI: 10.25313/2617-572X-2025-1-10657

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНИМ ЗАХИСТОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISM OF STATE MANAGEMENT OF CIVIL PROTECTION AT THE REGIONAL LEVEL: DEFICIENCIES AND WAYS TO ADDRESS THEM

Анотація. Вступ. Цивільний захист є важливим елементом національної безпеки, що забезпечує захист життя і здоров'я населення, а також охорону матеріальних та культурних цінностей від надзвичайних ситуацій. Основною умовою ефективної роботи цієї системи є наявність організаційно-правового механізму, який дозволяє здійснювати ефективне управління цивільним захистом на різних рівнях – від загальнодержавного до регіонального. Проблеми, що виникають на регіональному рівні, включають недостатню координацію між різними органами управління, недостатній рівень підготовки кадрів, відсутність чітких алгоритмів дій під час надзвичайних ситуацій та недостатнє фінансування. Для розв'язання цих завдань необхідно вдосконалити організаційно-правовий механізм на регіональному рівні, зокрема у сферах оповіщення населення, радіаційного та хімічного захисту, а також забезпечення підготовки кадрів для таких ситуацій.

Мета. Метою дослідження є аналіз організаційно-правового механізму державного управління цивільним захистом на регіональному рівні, виявлення основних недоліків у його функціонуванні та визначення шляхів їх усунення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти, які регулюють питання організації цивільного захисту на регіональному рівні; 2) теоретичні положення у галузі наук з державного управління та національної безпеки; 3) результати досліджень науковців щодо механізмів державного регулювання, застосування ефективних інструментів державної політики в різних сферах життєдіяльності.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: аналізу, синтезу, порівняння, аналогії, конкретизації.

Результати. Проведеним дослідженням встановлено, що раціональне використання організаційно-правового механізму в сфері психологічного забезпечення цивільного захисту дозволить вдосконалити діяльність психологічних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій відповідно до сучасних вимог. Це також сприятиме створенню додаткових умов для розвитку психологічної складової цивільного захисту, чітко визначаючи не лише структурні та функціональні, а й організаційно-правові аспекти роботи психологів ДСНС України.

Перспективи. Пріоритетними напрямками подальшого вдосконалення організаційно-правового забезпечення психологічної складової цивільного захисту є інтеграція психологічного захисту населення в діяльність органів центральної виконавчої влади, що займаються питаннями попередження і реагування на надзвичайні ситуації, а також створення механізмів для злагодженої взаємодії між міністерствами, які мають психологічні підрозділи або формування.

Ключові слова: цивільний захист, організаційно-правовий механізм, регіональний рівень, надзвичайні ситуації, оповіщення, радіаційний захист, хімічний захист, засоби захисту.

Summary. Introduction. Civil protection is an important element of national security, ensuring the protection of life and health of the population, as well as the protection of material and cultural values from emergencies. The main condition for the effective operation of this system is the presence of an organizational and legal mechanism that allows for effective management of civil protection at various levels – from the national to the regional. Problems that arise at the regional level include insufficient coordination between various government bodies, insufficient level of personnel training, lack of clear algorithms for actions during emergencies, and insufficient funding. To solve these problems, it is necessary to improve the organizational and legal mechanism at the regional level, in particular in the areas of public notification, radiation and chemical protection, as well as ensuring personnel training for such situations.

Purpose. The purpose of the study is to analyze the organizational and legal mechanism of state civil protection management at the regional level, identify the main shortcomings in its functioning and determine ways to eliminate them.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) regulatory and legal acts that regulate the issues of organizing civil protection at the regional level; 2) theoretical provisions in the field of public administration and national security sciences; 3) the results of research by scientists on the mechanisms of state regulation, the use of effective state policy instruments in various spheres of life.

In the process of conducting the study, the following scientific methods were used: analysis, synthesis, comparison, analogy, specification.

Results. The conducted research has established that the rational use of the organizational and legal mechanism in the field of psychological support of civil protection will allow to improve the activities of psychological units of the State Emergency Service of Ukraine in accordance with modern requirements. This will also contribute to the creation of additional conditions for the development of the psychological component of civil protection, clearly defining not only the structural and functional, but also the organizational and legal aspects of the work of psychologists of the State Emergency Service of Ukraine.

Discussion. The priority areas for further improvement of the organizational and legal support of the psychological component of civil protection are the integration of psychological protection of the population into the activities of central executive bodies dealing with issues of prevention and response to emergencies, as well as the creation of mechanisms for coordinated interaction between ministries that have psychological units or formations.

Key words: civil protection, organizational and legal mechanism, regional level, emergency situations, warning, radiation protection, chemical protection, protective equipment.

Постановка проблеми. Цивільний захист є важливим елементом національної безпеки, що забезпечує захист життя і здоров'я населення, а також охорону матеріальних та культурних цінностей від надзвичайних ситуацій. Основною умовою ефективної роботи цієї системи є наявність організаційно-правового механізму, який дозволяє здійснювати ефективне управління цивільним захистом на різних рівнях — від загальнодержавного до регіонального. Проблеми, що виникають на регіональному рівні, включають недостатню координацію між різними органами управління, недостатній рівень підготовки кадрів, відсутність чітких алгоритмів дій під час надзвичайних ситуацій та недостатнє фінансування.

Вивчення організаційно-правового механізму виявляє значні недоліки в системі оповіщення, радіаційного та хімічного захисту на регіональному рівні, що може призвести до серйозних наслідків під час надзвичайних ситуацій. Зокрема, фінансування цих заходів залишається обмеженим, що негативно впливає на їх ефективність і здатність регіональних органів цивільного захисту швидко і ефективно реагувати на надзвичайні ситуації.

Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалити організаційно-правовий механізм на регіональному рівні, зокрема у сферах оповіщення населення, радіаційного та хімічного захисту, а також забезпечення підготовки кадрів для таких ситуацій. Внесення змін до існуючої нормативно-правової

бази, вдосконалення механізмів фінансування та покращення координації між органами влади є важливими етапами для підвищення ефективності державної політики у сфері цивільного захисту на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Роль державного управління, значення та необхідність механізмів державного регулювання, а також застосування ефективних інструментів державної політики в різних сферах життєдіяльності були предметом досліджень таких вчених, як В. Бакуменко [1], В. Богданович [2], В. Воротін [3], В. Голубь [4], В. Гошовська [5], Н. Грицяк [6, 7], В. Князев [7], Ю. Ковбасюк [1, 7], О. Лебединська [8], В. Ліпкан [9]. О. Смірною запропоновано схему комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту та розкрито його структуру [10]. Водночас, у зазначених наукових працях не було приділено достатньої уваги питанням дослідженню організаційно-правового механізму реалізації державної політики у сфері цивільного захисту на регіональному рівні, особливо в контексті таких важливих заходів, як оповіщення та інформування населення під час надзвичайних ситуацій.

Метою статті є дослідження організаційно-правового механізму державного управління цивільним захистом на регіональному рівні, виявлення основних недоліків у його функціонуванні та визначення шляхів їх усунення. Особлива увага

приділяється аналізу чинних нормативно-правових актів, а також оцінці практичних аспектів роботи органів управління в умовах реальних загроз та кризових ситуацій.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти, які регулюють питання організації цивільного захисту на регіональному рівні; 2) теоретичні положення у галузі наук з державного управління та національної безпеки; 3) результати досліджень науковців щодо механізмів державного регулювання, застосування ефективних інструментів державної політики в різних сферах життєдіяльності.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: аналізу, синтезу, порівняння, аналогії, конкретизації.

Виклад основного матеріалу. Гарантування стабільності державних інститутів та дотримання соціально-правових норм вимагає активного втручання держави в суспільні відносини, тобто здійснення державного регулювання окремих аспектів суспільної діяльності. Державне регулювання психологічної складової цивільного захисту є правовим процесом, який реалізується державними органами та їх посадовими особами через застосування правових норм і впливає на сферу цивільного захисту.

Кожна функція держави потребує відповідного механізму реалізації. Поняття «механізм державного регулювання» в науковій літературі розглядається залежно від акцентів на різні сфери діяльності. В Україні єдиним органом виконавчої влади, який має повноваження забезпечувати психологічний захист населення, є Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС) України. Щодо побудови механізму державного регулювання, питання його обов'язкової структури залишається дискусійним серед науковців і недостатньо дослідженим.

Будь-який механізм державного регулювання є складною, штучно створеною системою з чіткою структурою та взаємозв'язками. Зважаючи на необхідність узгодженості елементів, що забезпечують цілеспрямовану дію держави, механізм регулювання психологічних аспектів ЦЗ повинен бути комплексним і системним. Комплексний механізм державного регулювання базується на сукупності різних механізмів і потребує належного ресурсного забезпечення. Важливими є нормативно-правові документи та відповідні ресурси (кадрові, фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, наукові), але основним елементом є організаційна складова, яка відповідає за упорядкування процесу державного регулювання, з максимальною відповідністю психологічної роботи її цілям, функціям та завданням.

Цивільний захист є однією з основних складових національної безпеки держави, що забезпечує охорону життя і здоров'я населення, захист матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій. Одним із найважливіших аспектів ефек-

тивного функціонування системи цивільного захисту є організаційно-правовий механізм державного управління на всіх рівнях, зокрема на регіональному. Саме на рівні регіональних органів управління реалізуються основні заходи з підготовки до надзвичайних ситуацій, реагування на них і ліквідації наслідків.

Незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів управління цивільним захистом, на регіональному рівні існують певні недоліки, що впливають на ефективність функціонування цієї системи. Це зокрема проблеми, пов'язані з організацією координації між різними суб'єктами управління, недостатнім рівнем підготовки кадрів, відсутністю чітких алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях, а також нерівномірним фінансуванням та оснащенням регіональних підрозділів.

У науковій літературі значну увагу питанням державної політики у сфері цивільного захисту приділяють численні фахівці, серед яких можна відзначити М. Долгого, В. Кондратюка, С. Кузніченка, С. Осипенка та О. Труша. Їх дослідження охоплюють окремі аспекти нормативно-правового забезпечення цивільного захисту в Україні, а також проблему функціонування трьох організаційно-управлінських систем, що виконують завдання цивільного захисту: систему цивільної оборони (ЦО), єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації (НС) та єдину державну систему цивільного захисту населення і територій. Огляд наукових робіт у цій сфері показує, що більшість дослідників зосереджуються на загальних питаннях реформування та розвитку вітчизняної системи державного управління цивільним захистом, не приділяючи належної уваги конкретним прикладним проблемам, зокрема удосконаленню організаційно-правового механізму за окремими напрямками політики в цій сфері, зокрема на місцевому рівні [7].

Враховуючи це, виникає потреба в науковому та практичному дослідженні організаційно-правового механізму реалізації державної політики у сфері цивільного захисту на регіональному рівні, особливо в контексті таких важливих заходів, як оповіщення та інформування населення під час надзвичайних ситуацій, а також радіаційний і хімічний захист. Це є основною метою цієї статті. Згідно зі статтею 7 Закону України «Про правові засади цивільного захисту», одним з ключових заходів є оповіщення та інформування, важливою частиною якого є оперативне доведення до населення інформації про виникнення або потенційну загрозу надзвичайних ситуацій через автоматизовані системи централізованого оповіщення на загальнодержавному, територіальному та локальному рівнях.

Першим документом, який визначив правове поле системи психологічного забезпечення у сфері цивільного захисту, став Закон України «Про пра-

вові засади цивільного захисту» (2004), який виокремив психологічний захист серед інших видів захисту. Цей закон був скасований у 2012 році у зв'язку з набранням чинності Кодексу цивільного захисту України [11].

Система оповіщення цивільної оборони — це сукупність організаційно-технічних заходів, апаратури, технічних засобів і каналів зв'язку, призначених для своєчасного передавання сигналів і інформації щодо цивільної оборони органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям та населенню. Вона включає загальнодержавну, регіональну та спеціальну системи централізованого оповіщення, а також локальні та об'єктові системи оповіщення і системи циркулярного виклику, що регламентуються Положенням про організацію оповіщення і зв'язку в надзвичайних ситуаціях, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України [12].

Основою регіональних систем централізованого оповіщення є технічні засоби оповіщення та зв'язку цивільної оборони, які перебувають на балансі підрозділів з питань надзвичайних ситуацій обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Керівники цих адміністрацій відповідають за готовність регіональних системи централізованого оповіщення до роботи, створення резерву необхідної апаратури, запасних частин та забезпечення їхнього удосконалення. Згідно з Положенням про організацію оповіщення, підприємства електрозв'язку повинні забезпечувати експлуатаційно-технічне обслуговування цієї апаратури на договірних умовах. Вартість такого обслуговування покривається за тарифами Держкомзв'язку. Фінансування реконструкції та модернізації регіональних СЦО, а також обслуговування апаратури здійснюється з місцевих бюджетів, відповідно до кошторисів на утримання органів виконавчої влади.

Проте, на практиці, фінансування таких заходів обмежене, і більшість коштів йде лише на обслуговування апаратури оповіщення і зв'язку. За станом на 10 жовтня 2006 року, заборгованість з цих витрат у регіонах становила 15,5 млн. грн. Водночас, реконструкція та удосконалення регіональних СЦО фактично не фінансуються. За даними МНС, апаратура, що використовується, вже вичерпала свій ресурс і потребує заміни, оскільки комплектуючі для неї, які були вироблені ще за часів СРСР, більше не виробляються в Україні, а модернізація цієї системи вимагає значних фінансових витрат. Така ситуація з технічним станом апаратури може призвести до її несправності в критичний момент, що може мати серйозні і навіть трагічні наслідки.

Організаційно-правовий механізм забезпечення експлуатаційно-технічного обслуговування (ЕТО) апаратури оповіщення та зв'язку, визначений Положенням про організацію оповіщення та Інструкцією щодо порядку проведення ЕТО апаратури, має суттєві недоліки. Зокрема, Інструкція передбачає, що

ЕТО здійснюється на основі договору, укладеного між підрозділом з питань надзвичайних ситуацій обласної державної адміністрації (ОДА) та відповідною філією ВАТ «Укртелеком», на об'єктах якого розміщена апаратура. Однак, зразкова форма договору, що додається до Інструкції, містить нечіткі та юридично некоректні формулювання щодо умов розрахунків між сторонами, перевірки якості послуг з ЕТО, а також відповідальності сторін за невиконання зобов'язань.

Ці недоліки ускладнюють здійснення ефективного фінансового контролю з боку підрозділів з питань НС ОДА за витрачанням бюджетних коштів на обслуговування апаратури оповіщення та зв'язку. Це є важливим, оскільки щорічно на ці потреби витрачаються значні суми з Державного бюджету. Наприклад, в управлінні з питань НС Луганської ОДА у 2007 році на ці цілі було витрачено близько 382 тис. грн. У зв'язку з цим, є доцільним внести зміни до Інструкції, щоб удосконалити зразковий договір і врегулювати проблемні питання.

У разі виникнення надзвичайних ситуацій на радіаційно- та хімічно небезпечних об'єктах у мирний час, населення та особовий склад територіальних невоєнізованих формувань мають бути забезпечені засобами радіаційного та хімічного захисту (РХЗ), такими як промислові засоби захисту органів дихання від хімічних речовин та ватно-марлеві пов'язки. Це забезпечення має фінансуватися за рахунок місцевих бюджетів, через Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації. Окрім того, ці органи повинні забезпечити спеціальними приладами хімічної розвідки особовий склад невоєнізованих формувань.

Однак, на практиці, зазначене фінансування не здійснюється, оскільки відповідно до Бюджетного кодексу України, ці видатки не входять до категорії, що мають покриватися з місцевих бюджетів. Крім того, згідно з частиною 2 статті 85 Бюджетного кодексу, заборонено здійснювати видатки, які не передбачені цим Кодексом для місцевих бюджетів. Це є основною причиною, чому завдання з РХЗ на регіональному рівні не виконуються.

Ще однією перешкодою є відсутність в Україні необхідної правової бази для створення та функціонування невоєнізованих формувань ЦЗ, що ускладнює забезпечення їх необхідними засобами захисту. У зв'язку з цим, МНС пропонує завершити розробку типового положення про порядок створення, утримання та використання таких формувань і їх оснащення.

Крім того, забезпечення непрацюючого населення засобами індивідуального захисту від бойових отруйних речовин наразі є недостатнім. Причинами цього є низка проблем, таких як: великі витрати з бюджету на реалізацію заходів РХЗ, відсутність в Україні виробництва засобів захисту від бойових отруйних і небезпечних хімічних речовин, а також

невідповідність місць та умов їх зберігання встановленим вимогам.

На регіональному рівні ситуація ускладнюється через невизначеність щодо механізму фінансування витрат на утримання складських приміщень для зберігання засобів радіаційного та хімічного захисту (РХЗ). До 1 січня 2008 року ці витрати фінансувало Міністерство з надзвичайних ситуацій (МНС) за спеціальною бюджетною програмою. Однак після цієї дати МНС припинило фінансування цих витрат, не передавши відповідні бюджетні кошти та штатні одиниці до обласних державних адміністрацій (ОДА). Це створило умови для безгосподарного стану об'єктів державної власності. Для вирішення цієї проблеми пропонується збільшити чисельність та фінансування ОДА за рахунок зменшення фінансування МНС, щоб місцеві органи виконавчої влади могли належно утримувати складські приміщення для зберігання РХЗ [1].

Забезпечення населення засобами РХЗ на національному рівні можна вирішити через прийняття загальнодержавної цільової програми, фінансування якої має здійснюватися в основному за рахунок Державного бюджету та інших джерел.

Проаналізовані проблеми організаційно-правового забезпечення державної політики у сфері цивільного захисту (ЦЗ) на регіональному рівні, зокрема у питаннях оповіщення населення під час НС та радіаційного і хімічного захисту, свідчать про необхідність оптимізації національної системи протидії НС. Пропозиції, наведені в роботі, можуть бути корисними для МНС при вдосконаленні законодавства в цій сфері. Оскільки ця сфера охоплює низку важливих заходів (інженерний, психологічний, медичний захист, евакуація, укриття в захисних спорудах тощо), для яких також характерні організаційно-правові недоліки, подальші дослідження зосередяться на удосконаленні механізмів державного управління в цій сфері на різних рівнях влади.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Цивільний захист як одна з функцій держави вимагає втручання в суспільні відносини, що стосуються безпеки та соціального захисту. Це втручання здійснюється через державне регулювання, яке виступає як коригуючий механізм. Для виконання завдань державної політики в сфері цивільного захисту та оптимізації регулювання діяльності психологічної служби необхідно застосування складного комплексного механізму управління. Ключовим елементом цього механізму є організаційно-правова складова, що спрямована на коригування і впорядкування діяльності. Поєднання організаційного та правового механізмів створює організаційно-правовий механізм державного регулювання.

Аналіз існуючої нормативно-правової бази психологічної складової цивільного захисту свідчить, що поточний стан правового регулювання потребує оновлення та внесення змін у низку розпорядчих документів. Однією з найбільш важливих задач є визначення статусу психологічної служби ДСНС України. Таким чином, раціональне використання організаційно-правового механізму в сфері психологічного забезпечення цивільного захисту дозволить вдосконалити діяльність психологічних підрозділів ДСНС України відповідно до сучасних вимог. Це також сприятиме створенню додаткових умов для розвитку психологічної складової цивільного захисту, чітко визначаючи не лише структурні та функціональні, а й організаційно-правові аспекти роботи психологів ДСНС України.

Пріоритетними напрямками подальшого вдосконалення організаційно-правового забезпечення психологічної складової цивільного захисту є інтеграція психологічного захисту населення в діяльність органів центральної виконавчої влади, що займаються питаннями попередження і реагування на надзвичайні ситуації, а також створення механізмів для злагодженої взаємодії між міністерствами, які мають психологічні підрозділи або формування.

Література

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
2. Методика реагування на виклики, небезпеки та загрози національній безпеці держави : навч. посіб. / В.Ю. Богданович, А.І. Семенченко, Д.Я. Кучма, А.В. Дацюк; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Упр. орг. фундамент. та приклад. дослідж., Каф. нац. безпеки. К. : НАДУ, 2009. 38 с.
3. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. К. : НІСД, 2010. 288 с.
4. Голубь В. Ефективна держава як модель суспільного розвитку. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. Вип. 2. С. 8–12.
5. Гошовська В. Представницькі органи влади у забезпеченні сталого розвитку України. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України*. Спецвипуск. 2020. С. 91–96.
6. Грицяк Н.В., Литвинова Л.В. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посібник. К. : К.І.С., 2015. 108 с.

7. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011.
8. Лебединська О., Валентюк І. Державне регулювання розвитку регіону: проблеми та перспективи. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 3. С. 151–156.
9. Ліпкан В. А. Теоретико-методологічні засади управління у сфері національної безпеки України : монографія. К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2005. 350 с.
10. Смірнова О. М. Структура комплексного механізму державного регулювання психологічною складовою цивільного захисту України. *Науковий вісник АМУ. Серія «Управління»*, 2014. Вип. 1. С. 330–339.
11. Кодекс цивільного захисту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 15.01.2025).
12. Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку в надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2017 № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.01.2025).

References

1. Surmin, Yu. P., Bakumenko, V. D., Mykhnenko, A. M. ta in. (2010). za red. Kovbasiuka, Yu. V., Troschyns'koho, V. P., Surmina, Yu. P. *Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedic dictionary of public administration]. NADU, Kyiv [in Ukrainian].
2. Bohdanovych, V. Yu., Semenchenko, A. I., Kuchma, D. Ya., Datsiuk, A. V. (2009). *Metodyka reahuvannia na vyklyky, nebezpeky ta zahrozy natsionalnoi bezpetsi derzhavy* [Methods of responding to challenges, dangers and threats to the state's national security]: navchalnyi posibnyk. Kyiv, 38 p. [in Ukrainian].
3. Vorotin, V. Ye., Zhalil, Ya. A. (2010). *Derzhavne upravlinnia rehionalnym rozvytkom Ukrainy* [State Administration of Regional Development of Ukraine]: monohrafiia. Kyiv, 288 p. [in Ukrainian].
4. Holub, V. (2015). *Efektivna derzhava yak model suspilnoho rozvytku* [Effective state as a model of social development]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*. Vyp. 2. pp. 8–12 [in Ukrainian].
5. Hoshovska V. (2020). *Predstavnytski orhany vlady u zabezpechenni staloho rozvytku Ukrainy* [Representative authorities in ensuring sustainable development of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. Spetsvypusk. pp. 91–96 [in Ukrainian].
6. Hrytsiak, N. V. (2015). *Derzhavne upravlinnia v umovakh rozvytku informatsiinoho suspilstva* [Public administration in the conditions of the development of the information society]: navchalnyi posibnyk. Kyiv, 108 p. [in Ukrainian].
7. Kovbasiuk, Yu. V. (holova) ta in. (2011). *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia* [The encyclopedia of public administration]: In 8 volumes. NADU, Kyiv [in Ukrainian].
8. Lebedynska, O. (2010). *Derzhavne rehuliuвання rozvytku rehionu: problemy ta perspektyvy* [State regulation of regional development: problems and prospects]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. № 3. pp. 151–156 [in Ukrainian].
9. Lipkan, V. A. (2005). *Teoretyko-metodolohichni zasady upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [Theoretical and methodological principles of management in the sphere of national security of Ukraine]: monohrafiia. Kyiv, 350 p. [in Ukrainian].
10. Smirnova, O. M. (2014). *Struktura kompleksnoho mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання psykholohichnoiu skladovoiu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy* [The structure of state regulation of psychological component of civil protection complex mechanism]. *Naukovyj visnyk AMU. Seriia "Upravlinnia"*. vol. 1. pp. 330–339 [in Ukrainian].
11. *Kodeks tsyvil'noho zakhystu Ukrainy* [Code of civil protection of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> [in Ukrainian].
12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu opovishchennia i zvi azku v nadzvychainykh sytuatsiiakh* [On the approval of the Regulation on the organization of notification and communication in emergency situations]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy* № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.01.2025